

Asia: VN/2750/2020

Rikosasioiden sovittelupalveluiden siirto oikeusministeriön hallinnonalalle. Ohjausryhmän raportti ja esitys.

Lausunnonantajan lausunto

Pidättekö perusteltuna rikos- ja riita-asioiden sovittelun siirtämistä sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta oikeusministeriön hallinnonalalle?

Ei

Miten perustelette vastauksenne?

Sovittelutoiminta toimii nykyisellään paremmin, kuin mahdollisessa oikeusapu- ja edunvalvontavirastossa, raportissa ei ole annettu muuta vaihtoehtoa kuin ko. virasto. Heikentää asiakkaiden palveluiden saatavuutta merkittävästi.

Pidättekö perusteltuna sitä, että sovittelupalvelut tuotetaan oikeusapu- ja edunvalvontapalvelujen yhteydessä, mahdollisesti perustettavassa valtakunnallisessa oikeusapu- ja edunvalvontavirastossa?

Ei

Miten perustelette vastauksenne?

Asiakasnäkökulmasta, on uhkana, että palvelu heikkenee. Asiakkaan tulee saada palvelua omalla paikkakunnalla, lähipalveluna oman alueen erityispiirteet huomioiden. Miten turvataan esim. pitkien etäisyyksien paikkakunnilla lähipalvelut, jos muu asiakkuus organisaatiossa on jo olemassa (jääviysongelmat).

Sovittelijat yhteistyössä juristien kanssa, ei taustaa ja pohjaa ja osaamista vapaa-ehtoistyöstä ja sen sovittamisesta viranomaistyöhön.

Puitteiden ja toimitilojen tarkoituksenmukaisuus; sovittelu tapahtuu pääsääntöisesti virka-ajan ulkopuolella, miten puitteet vastaavat tarpeeseen ja kuinka mittavia taloudellisia satsauksia muutos tulisi viemään taloudellisesta näkökulmasta. Sovittelua on viety asiakkaan omalle paikkakunnalle

mm. kunnat ovat tarjonneet sovittelun käyttöön neuvottelutiloja, erilaiset tilatarpeet huomioiden. Tärkeä seikka on, henkilökohtaisen kohtaamisen mahdollistaminen, sovittelua ei saa muuttaa etäpalveluksi. Tämän hetkisen tiedon valossa oikeusaputoimistot sijaitsevat hyvin erilaisissa tiloissa, esim. oikeustalot ja avokonttorit. Näissä tärkeä näkökulma on yksityisyys, lapsiasiakkaat tulisi myös huomioida tilajärjestelyissä.

Mikäli henkilöstön työsuhte-edut heikkenevät, osaavaa henkilöstöä menetetään.

Pidättekö perusteltuna sitä, että sovittelupalvelut tuotetaan valtion palveluina siten, että sovitteluhenkilöstö olisi valtion virkamiehiä?

Kyllä

Miten perustelette vastauksenne?

Viranhaltijuus ei ole toiminnan kannalta keskeisin asia. Olennaisinta on palvelun sisältö, vapaaehtoisuuden säilyttäminen, matalan kynnyksen palvelu, lähipalvelut ja asiakaslähtöisyys.

Toiveena erityisviranomaismalli, joka mahdollistaa oman itsenäisen sovitteluviraston säilymisen. Etuna olisi esteellisyys ongelmien välttäminen.

Pidätteko perusteltuna, että joissakin erityistilanteissa palvelu voitaisiin tuottaa ostopalvelusopimuksin, kun palveluntarve sitä edellyttää?

Ei

Miten perustelette vastauksenne?

Jos ostopalvelun mahdollisuus avataan, syntyy tai jatkuu pirstaleinen sovittelutoiminnan palvelukokonaisuus valtakunnallisessa mittakaavassa.

Mikä on tällöin suunnitellun muutoksen vaikuttavuus ja toteutuuko enää yhtenäistämisen perusidea.

Millä keinoin voidaan mielestänne varmistaa, että sovittelun erityispiirteet säilyvät vaihtoehtoisten konfliktinratkaisumenetelmien periaatteiden mukaisina, jos sovittelupalvelut siirretään oikeusapu- ja edunvalvontapalveluiden yhteyteen?

Erytisviranomaismallin, itsenäisen sovitteluviraston keinolla, voidaan turvata em. erityispiirteiden ja periaatteiden säilyminen.

Millä keinoin vapaaehtoisten sovittelijoiden toimintaedellytyksiä voidaan vahvistaa oikeusapu- ja edunvalvontapalveluiden yhteydessä?

Ei voida vahvistaa. Vapaa-ehtoisten sovittelijoiden asemaan ei ole riittävästi paneuduttu rikosasioiden sovittelupalveluiden siirto- raportin laatimisen yhteydessä.

Miten arvioitte sovittelun siirron oikeusapu- ja edunvalvonnan yhteyteen vaikuttavan paikallisen, alueellisen tai valtakunnallisen sidosryhmäyhteistyön hoitamiseen?

Sosiaali- ja terveyspalveluissa on juurtunut ja totuttu käytäntö tehdä laajaa sidosryhmä yhteistyötä erilaisissa verkostoissa. Onko yhteistyön tekemisen kulttuuri suppeampi oikeusapu- ja edunvalvonnan toimintaympäristössä?

Mitä tapahtuu sovittelu tapauksille, joissa esimerkiksi asiakas on jo oikeusavun piirissä, esteellisyysproblematiikka?

Talousnäkökulma, sovitteluun voi edellä mainitusta syystä ohjautua vähemmän asiakkuuksia, tällä on kustannusvaikutuksia.

Millaisia keinoja ehdotatte oikeusavun esteellisyyden periaatteiden huomioon ottamiseksi ehdotetussa järjestämismallissa?

Tämä on ongelma, jonka vuoksi siirtoa ei pitäisi toteuttaa.

Ehdotuksen mukainen siirto hankaloittaa puolueettomuuden ja tasa-puolisuuden toteutumista asiakasnäkökulmasta.

Ehdotettu järjestämismalli parantaa sovittelupalveluiden yhdenmukaisuutta ja saatavuutta?

Ei

Miten perustelette vastauksenne?

Saatavuus vähenee tai palvelu jää kokonaan saamatta, mm. kasvavien etäisyyksien ja esteellisyystekijöiden vuoksi.

Miten arvioitte sovittelupalveluiden siirron vaikuttavan julkisen oikeusavun, yleisen edunvalvonnan sekä talous- ja velkaneuvonnan palveluihin?

Esteellisyys vaikuttaa molempiin suuntiin.

Esteellisyystekijöistä johtuen, palvelu ajautuu priorisointiin, asiakas kärsii. Oikeusavun palveluvalikko on asiakkaalle mahdollisuuksiltaan laaja ja voi estää sovitteluun pääsyn. Aiheuttaa kustannuksia asiakkaalle sekä yhteiskunnallisia kustannuksia.

Pidättekö perusteltuna sovittelun siirrolle suunniteltua aikataulua vuoden 2024 alussa?

Kyllä

Miten perustelette vastauksenne?

Huolellinen valmistelutyö ja varautuminen mahdolliseen muutokseen vie aikaa ja voimavaroja, olemassa olevan toiminnan laatu ja jatkuvuus turvattava myös valmistelun aikana.

Esim. erityisviranomaismallin mukainen sovitteluviraston perustaminen vie aikaa.

Onko teillä vielä mielessänne ohjausryhmän esitykseen liittyen joitakin riskejä tai etuja, joita raportissa ei ole käsitelty?

Vapaa-ehtoisia sovittelijoita ei ole huomioitu riittävästi valmistelutyössä, heitä ei ole kuultu.

Sovittelutyön substanssia ei ole huomioitu näkökulmineen valmistelutyöryhmässä riittävästi("Kentän" ääni hukkuu).

Riita-asiat kokonaisuutena jääneet huomiotta.

Raportissa ei ole huomioitu olemassa olevista taustaorganisaatioista tulevia vaikutuksia ja hyötyjä.

Henkilöstön huomioiminen muutoksessa, siirto ja suunnitelma, riskinä on osaavan henkilöstön menettämistä. Ratkaisuna esim. siirtyminen liikkeen luovutus periaatteella ja vanhoina työntekijöinä siirtyminen. Huomioitavana seikkana myös koulutustausta, nykyiset työntekijät pääosin Sosionomi AMK-taustaisia koulutukseltaan, miten tämä soveltuu oikeusministeriön toimintaympäristöön?

Matinlassi Nina
Kemin kaupunki/sosiaali- ja perhepalvelut